

Шевчук М. В. Роль педагога у розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі застосування навчальної гри // Андрагогічний вісник. Житомир: Вид. ЖДУ ім. І.Франка, 2019. Вип. 10. 170 с. С. 153-157 URL http://library.zu.edu.ua/andragogichniyi_visnyk.html

УДК 378.7

Шевчук М. В.,
Магістрант
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
marish094@gmail.com

РОЛЬ ПЕДАГОГА У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ГРИ

Стаття присвячується проблемі ролі вчителя у розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами навчальної гри. Також розглядається сутність поняття творчість та шляхи розвитку творчих здібностей учнів початкових класів. Адже кожен учень має навички створювати щось нове; Тільки ці навички повинні бути виявлені і розвинені своєчасно – це завдання батьків і вчителів початкової школи. Таким чином, у цій статті ми визначили поняття «творчість» та проаналізували специфіку розвитку творчості учнів початкової школи. Також у статті розглядаються різні точки зору на проблему розвитку творчих здібностей. Зроблено висновок про важливість формування особистісних здібностей для творчості в умовах розвитку сучасного суспільства.

Ключові слова: творчість, творчі здібності, молодші школярі, навчальна гра.

Стаття посвящается проблеме роли учителя в развитии творческих способностей младших школьников средствами учебной игры. Также рассматривается сущность понятия творчество и пути развития творческих способностей учащихся начальных классов. Ведь каждый ученик имеет навыки создавать нечто новое; Только эти навыки должны быть выявлены и развиты своевременно – это задача родителей и учителей начальной школы. Таким образом, в этой статье мы определили понятие «творчество» и проанализировали специфику развития творчества учащихся начальной школы. Также в статье рассматриваются различные точки зрения на проблему развития творческих способностей. Сделан вывод о важности формирования личностных способностей для творчества в условиях развития современного общества.

Ключевые слова: творчество, творческие способности, младшие школьники, учебная игра.

The article is devoted to the problem of the role of the teacher in the development of creative abilities of younger schoolchildren by means of a learning

game. Each pupil has the skills to create something new; Only these skills need to be found and developed in a timely manner - this is the primary school's parents and teachers' task. Thus, in this article we defined the concept of "creativity" and analyzed the creativity development specificities of elementary school students. Also, the article considers different points of view on the problem of development of creative abilities. The conclusion about the importance of forming personality abilities for creativity in the conditions of development of modern society is made and ways of development of creative abilities are given.

Keywords: *creativity, creative abilities, younger schoolchildren, educational game.*

Постановка проблеми у загальному вигляді: Проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів початкової школи нині є актуальною для досліджень, оскільки суспільство постійно змінюється і потребує нових творчих ідей. Перед сучасною освітою постає актуальне завдання сформуванню творчої особистості, яка здатна мислити по-новому і знайти вихід з нестандартних ситуацій. Метою діяльності педагога є формування творчої особистості. Тому велику увагу повинні приділяти розвитку творчих здібностей учнів: здійснювати диференційований та індивідуальний підхід до учнів, використовувати різнорівневі завдання з предметів, привчати дітей до самоконтролю і взаємоконтролю.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблемі творчих здібностей молодших школярів приділялася значна увага на всіх етапах розвитку педагогічної науки. Основні положення теорії ігрової діяльності були сформульовані і розроблені класиками педагогіки К.Ушинським, Н. Крупською, А. Макаренко, А. Виготським, А. Леонтьєвим та іншими. Дана проблема докладно вивчена такими дослідниками як Ю.Азаров, Л. Виготський, О.Вознюк, В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кан-Калік, М.Нікандров, Н. Кічук, Б. Коротяєв, Г. Тарасенко, Ю. Самарін, С.Сисоєва, Л.Ярошук та іншими. Вагомий внесок у вирішення даної проблеми вніс нині добре відомий науковець Ш. Амонашвілі. Він показав, як за допомогою ігрової діяльності можна ввести дитину в світ пізнання. Психолого-педагогічні дослідження (Д. Богоявленська, Л. Виготський, А.Жугану, В.Кан-Калік, Н. Кирилова, В. Краєвський, Ю. Кулюткін, М.Лазарєв, В.Лозова, Р. Низамов, А. Петровський, В. Смагін, О. Суценкота ін.) дають нам підставу вважати: визначальною якістю творчої особистості є її творча активність, яка розглядається як інтегративна характеристика особистості, в якій, з одного боку, відображені нові глибокі утворення у структурі особистості (творчі потреби, мотиви, домагання), а, з другої, – знайти вираження якісних змін в діяльності, яка стає більш цілеспрямованою, потужною, продуктивною. Тому роль вчителя в розвитку творчих здібностей школярів є досить актуальною в сучасній педагогіці.

У даній статті маємо **на меті** довести важливість ролі вчителя у розвитку творчих здібностей молодших школярів завдяки навчальним іграм.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналітичне опрацювання науково-практичних досліджень даної теми дозволяє зробити висновки, що віковий період молодших школярів, а саме вік 6-7 років, є найбільш сенситивним у розвитку творчих здібностей. Це пояснюється тим, що діти даного віку не мають чітко сформованих навичок та орієнтирів. Тому перед педагогічною наукою стоїть завдання – створення ефективних дидактичних систем, які базуються на застосуванні таких типів, технологій, форм і методів навчання, які забезпечували б інтенсивне формування вмінь і навичок школярів. І на цій основі суттєво підвищували рівень самостійної творчої діяльності учнів, створили б умови для більш повного й ефективного використання інтелекту кожного. Для цього педагог має навчити дитину не тільки творчо мислити, а й бачити прекрасне в навколишньому світі, тонко сприймати його, грамотно, образно і влучно висловлювати свої думки, вподобання, враження й міркування в усній чи писемній формі. Робота ця копітка, самовіддана, об'ємна, довготривала, то ж вимагає не тільки часу, а й системної організації. Свого часу Л. Виготський слушно зазначав, що навчання створює зону найближчого розвитку, тобто породжує в дитини цілу низку внутрішніх процесів розвитку, які є для неї можливими тільки у сфері стосунків з людьми, але які, внутрішньо розвиваючись, стають внутрішнім надбанням дитини [1:15].

Молодший шкільний вік є сензитивним у формуванні творчих здібностей школярів, адже під час постійної освітньої діяльності у педагога є змога допомогти дітям у розвитку їхніх здібностей, в тому числі, й творчих. Як відомо, лише творчий учитель може виховати творчих дітей. А який він, творчий вчитель? Творчий учитель - це «особистість, яка характеризується високим рівнем педагогічної креативності (креативні риси особистості й додатково сформовані мотиви, особистісні якості, здібності, які сприяють успішній творчій педагогічній діяльності), відповідним рівнем знань предмета, який викладає, набутими психолого-педагогічними знаннями, уміннями та навичками, які за сприятливих для творчості вчителя умов забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей» [2].

С. Шевчук зазначає, що «рівень інтелектуальних здібностей педагога безпосередньо впливає на адекватність його оцінки інтелекту своїх учнів, педагогічний стаж значно впливає на оцінюванні творчих здібностей учнів, а власне творчі здібності педагога значно впливають на адекватність його оцінки як творчих, так і інтелектуальних здібностей дітей». [6]

Саме тому робота з молодшими школярами вимагає від педагога постійного саморозвитку та самовдосконалення, пошуку чогось нового. Нині існує багато методик, прийомів, вправ для розвитку творчих здібностей школярів, але вчителю необхідно знайти серед цієї кількості такі завдання, які будуть не лише ефективними, а й результативними у певному класі і відповідають темі та меті уроку. Педагогу відомо, що навчально-виховна діяльність відбувається в ігровій формі, адже гра дозволяє яскраво

реалізувати всі провідні функції навчання: освітню, виховну та розвивальну, які взаємопов'язані. Навчальні ігри, які використовуються в початковій школі, виконують багато різних функцій, а саме: активізують інтерес, увагу дітей, розвивають пізнавальні здібності, кмітливість, увагу, закріплюють знання, уміння і навички, тренують сенсорні вміння, навички тощо. Якщо вчитель часто використовує цікаві навчальні ігри, то молодші школярі раптом роблять відкриття: "Мені подобається думати, дайте мені таке завдання, щоб я подумав", тобто зароджується інтерес до розумової праці. Саме це допомагає учневі розвивати та тренувати свою творчість.

Педагогічне стимулювання і мотивація навчальної діяльності учнів включають в себе формування пізнавального інтересу, що являє собою вибірково спрямованість особистості, яка звернена у сферу пізнання, предметного оволодіння знаннями. Це інтерес до глибокого, усвідомленого пізнання.

І. Дичківська зазначає «ігрові технології визначаються як ігрова форма взаємодії педагога і дітей, що сприяє формуванню вміння розв'язувати завдання на основі компетентнісного вибору альтернативних варіантів через реальність певного сюжету» [3:74]

Прикладом дидактичної гри, яку учитель може запропонувати молодшим школярам може бути гра «Складиречення».

Мета гри: розвивати мислення і фантазію.

Хід гри: Педагог пропонує групі 2 картки з дитячого лото, на якому зображені предмети. Група сідає півколом, і кожна дитина по черзі придумує речення, яке містить назву двох задуманих предметів.

Також досить цікавою для дітей молодшого шкільного віку є гра «Казка навпаки». Метою даної гри є розвивати учнів мислення, фантазію. Гра складається з казак чиказкової теми навпаки. Пригадавши з дітьми добре відому казку, запропонуйте їм змінити характери героїв: позитивний характер на негативний, і навпаки.

Що стосується ігор-фантазувань у розвитку творчості, то до даної групи відносять самостійне складання дітьми неймовірних історій, казок, загадок, творчих розповідей, забавлянок і промовлянок, оповідань.

Якщо говорити про проблеми творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку, то їх ефективний розвиток можливий не лише при зусиллях вчителя, але й з боку батьків цих школярів, тобто у їх поєднанні. Деякі педагоги скаржаться на відсутність належної підтримки з боку батьків, зокрема, якщо це стосується педагогіки творчості. Тому є важливим з боку вчителя проводити спеціальні бесіди та лекції для батьків, на яких би розповідалося про те, чому розвиток творчих здібностей з дитинства є важливим, які умови необхідно створювати в сім'ї для їх успішного розвитку, які прийоми та ігри можна використовувати для розвитку творчих здібностей в сім'ї, а також батькам рекомендувалася б спеціальна література з цієї проблеми.

К. Роджерс пише: «Творчість є процес, який може призводити до створення певного продукту. Таким продуктом може з'явитися вірш, малюнок, музичний твір або танець». [5:74-79]

За словами В. Рогозіної, творчі здібності є особливим видом розумових здібностей, які виражаються в умінні породжувати мислительну діяльність за межами вимог, відхилятися під час мислення від традиційних норм, генерувати різноманітні оригінальні ідеї та знаходити способи їх практичного вирішення [6]

Для розвитку творчих здібностей, інтелектуального потенціалу рекомендовано використовувати (враховуючи рівень підготовки учнів): проблемні, дослідницькі та пошукові методи навчання. Під керівництвом педагога учень включається в пошук істини і досягає її розкриття власними зусиллями або простежує від думки вчителя. У такий спосіб молодший школяр отримує не готові знання, а здобуває їх самостійно, вчиться мислити. Це передовсім творчі завдання, які дають кожному учневі можливість саморозкритися.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Проблема розвитку творчих навичок у школярів початкової школи нині актуальна для сучасних досліджень, оскільки суспільство постійно змінюється і потребує нових творчих ідей. Тому завданням сучасного вчителя є формування творчої особи, яка може творчо мислити і знайти вихід з нестандартних ситуацій. Відповідно, вимогою ХХІ століття є сформулювати таких вчителів, які зможуть навчати та розвивати творчість у школярів. Адже лише сучасний креативний вчитель здатний творчо підходити до завдань освіти та безпосередньо до процесу навчання сучасних учнів.

Головними чинниками, які визначають цілеспрямоване керування процесом розвитку творчого учня є, перш за все, наявність стійкого інтересу саме до творчості. Тому педагогу дуже важливо розуміти спрямованість молодших школярів та ступінь їх стійкості. І саме формування в учнів глибоких і стійких інтересів до творчої діяльності є однією з основних передумов не лише становлення, а й розвитку творчого школяра.

Література

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. / Л. С. Выготский. СПб., 1997
2. Гекало Л. Розвиток творчого потенціалу педагога [Електронний ресурс] –режим доступу <http://ukped.com/skarbnichka/5701-rozvytok-tvorchoho-potentsialu-pedahoha.html>
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с., с 74.
4. Рогозіна В. Педагогические условия развития творческих способностей на уроке // Воспитание школьников. – 2007. - №4. – С. 28-30.
5. Роджерс К. К теории творчества: Взгляд на психотерапию. Становление человека. / К. К Роджерс. - М., 1994. С. - 74-79.

6. Шевчук С. І. Роль педагога у розвитку інтелектуальної обдарованості старшокласників у позашкільних навчальних закладах екологічного профілю [Електронний ресурс] – режим доступу http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vzhdu/2011_59/vip_59_30.pdf